

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การเปลี่ยนแปลงด้านการสื่อสารไร้ขีดจำกัดด้วยระบบสื่อสารผ่านดาวเทียมทำให้ข่าวสารจากส่วนต่าง ๆ ทั่วโลกแพร่กระจายถึงกันอย่างรวดเร็ว องค์กรใดก็ตามมีหรือ ได้ข้อมูลข่าวสารมากและรวดเร็วก็จะสามารถจะดำเนินการแข่งขันกันกับองค์กรต่าง ๆ ได้มากกว่าองค์กรอื่น และจะได้เปรียบกว่าองค์กรที่มีข้อมูลข่าวสารน้อย หรือ ไม่ได้ข้อมูลข่าวสาร จึงกล่าวได้ว่ายุคนี้เป็นยุค โลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือยุคข้อมูลข่าวสาร (Information Era) ความรู้ด้านข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทต่อมนุษย์ทำให้ได้รับข่าวสาร ได้อย่างรวดเร็ว เร็วเสมือน ไร้พรมแดน ฉะนั้นระบบสารสนเทศจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้องค์กรสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะนอกจากจะใช้ในการวางแผนการควบคุมการทำงานและช่วยประกอบการตัดสินใจอย่างถูกต้องแล้ว ยังนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและสร้างทางเลือกใหม่ ๆ อีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างมาก การมีระบบสารสนเทศที่ดีจะช่วยให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขันกันอย่างมาก ทำให้เป็นผู้นำในการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ได้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษานแห่งชาติ ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารงานทั้งหน่วยงานของรัฐบาลและเอกชน ไม่ว่าจะระดับใดประเภทใด ข้อมูล และสารสนเทศจะมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งทั้งสำหรับผู้บริหารและของผู้ปฏิบัติในหน่วยงานนั้น ๆ ทั้งนี้เพราะข้อมูลสารสนเทศเป็นสิ่งบ่งบอกสภาพการทำงาน และผลของงานว่าดีหรือไม่อย่างไร บรรลุวัตถุประสงค์ของหน่วยงานหรือไม่มากน้อยเพียงใดมีปัญหอะไรมีหรือไม่ จะแก้ไขหรือปรับปรุงการบริหารและการปฏิบัติอย่างไร รวมถึงจะวางแผนการทำงานในอนาคตต่อไปอย่างไร จึงจะสามารถบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายตามภารกิจของหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 : 32)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถานศึกษามีการจัดระบบการประกันคุณภาพภายใน (มาตรา 47) และเตรียมพร้อมสำหรับการประกันคุณภาพภายนอก โดยสถานศึกษาต้องให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษา ตลอดจนให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้ข้อมูลที่เพิ่มเติม ในส่วนที่พิจารณาเห็น

ว่าเกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษา (มาตรา 50) สถานศึกษาจำเป็นต้องจัดเตรียมข้อมูลและสารสนเทศเพื่อตอบ คำถามจากการประเมินภายนอกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (กรมวิชาการ, 2544 : 35)

การบัญญัติให้สถานศึกษาเป็นนิติบุคคลในกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 นับเป็นการปฏิรูปการศึกษาครั้งสำคัญของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ที่มุ่งหวังยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐาน และจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ โดยได้บัญญัติให้มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ บุคคล และการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการส่วนงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง อย่างไรก็ตามการจะบริหารสถานศึกษาที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายนั้น มีแนวทางหรือเงื่อนไขที่ผู้บริหารควรคำนึงถึง คือ การรวบรวมและจัดระบบข้อมูลสารสนเทศให้เป็นปัจจุบัน การวางแผนและการดำเนินการตามแผนที่กำหนด การศึกษากฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง การบริหารและตัดสินใจ โดยองค์กรคณะบุคคล และการจัดระบบบัญชีให้ครบถ้วนถูกต้อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546 : ไม่มีเลขหน้า)

สถานศึกษาที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน เรียกใช้ได้สะดวก และตรงตามความต้องการ จะช่วยให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานพัฒนาคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่สามารถตรวจสอบได้ มีกระบวนการวิเคราะห์ และประมวลผลที่เป็นวิทยาศาสตร์ หลักการและความสมเหตุสมผล เพราะสารสนเทศทั้งหลายนั้นนอกจากจะใช้ในกาวางแผนการดำเนินงาน และประกอบการตัดสินใจแล้ว ยังนำไปสู่การพัฒนาแนวความคิด และสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินการต่าง ๆ ด้วย (กรมวิชาการ, 2544 : 8)

การจัดทำระบบสารสนเทศในโรงเรียน จึงมีความสำคัญและเป็นประโยชน์สำหรับบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน เพื่อจะได้มีข้อมูลประกอบการพัฒนางานสร้างทางเลือกใหม่ ๆ ในการดำเนินงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารทั้งในระดับสูงและระดับหัวหน้าหมวดกลุ่มวิชาการระดับสายชั้น มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ข้อมูลและสารสนเทศประกอบการวางแผน ตัดสินใจ กำหนดนโยบายและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน ดังนั้น ผู้ใช้ระบบสารสนเทศจึงหมายถึงทุกคนไม่เฉพาะแต่ผู้บริหารเท่านั้น ข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงถึงผลการปฏิบัติงาน

ยอมทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถตรวจสอบการทำงานของตนเอง ตลอดจนข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น สามารถนำมาวิเคราะห์ปัญหา และนำมาปรับปรุงงานของตนเอง ตลอดจนข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น สามารถนำมาวิเคราะห์ปัญหา และนำมาปรับปรุงงานของคนให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ผู้บริหาร สามารถศึกษาผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ในหน่วยงาน ชี้แนะหรือช่วยแก้ปัญหาที่ต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น การใช้ข้อมูลและสารสนเทศของบุคลากร แต่ละระดับจึงมีลักษณะและประมาณที่แตกต่างกันไป (สำนักงานทศนิยมทางการศึกษา. 2544 : 20)

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ในช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โครงสร้างกระทรวงศึกษาธิการใหม่ ถ่ายโอนอำนาจให้โรงเรียนเป็นนิติบุคคล สถานศึกษาดังกล่าวถึงคุณค่าและความสำคัญของระบบงานสารสนเทศในชั้นที่จะนำข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพในสถานศึกษา และการรายงานผลการดำเนินงานของ โรงเรียนต่อสาธารณชน เพื่อป้องกันถึงสมรรถภาพในการจัดการบริหารการศึกษากายในสถานศึกษาที่ตาม แต่รายงานผลการประเมินตนเอง (SSR) ประจำปี 2546 ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า การดำเนินงานสารสนเทศในสถานศึกษาส่วนใหญ่ยังไม่มีการดำเนินงานที่ชัดเจน การนำเสนอข้อมูลสารสนเทศของแต่ละหมวดวิชา และของฝ่ายต่าง ๆ ยังไม่เป็นไปในรูปแบบวิธีการ และแนวทางที่สอดคล้องกันเท่าที่ควร รวมถึงระบบการสื่อสาร การรายงานข้อมูลข่าวสารไปยังหน่วยงานต่าง ๆ ยังไม่ได้รับแต่งตั้งให้ถูกต้อง รวดเร็วและตรงตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2. 2546 : 34) ซึ่งจะทำให้เกิดผลกระทบต่อ การวางแผน การบริหารงานในองค์กร และถ้าหากผู้บริหารมีข้อมูลและสารสนเทศที่ดีมีความ ถูกต้อง เป็นปัจจุบัน และทันต่อเหตุการณ์ การตัดสินใจในการบริหารของผู้บริหารก็จะมี ประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลตามไปด้วย

จากสภาพดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานเป็นผู้บริหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 จึงสนใจที่จะศึกษาปัญหาการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 เพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการที่จะ นำไปปรับปรุงพัฒนาการดำเนินงานการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษาให้มีคุณภาพและ ประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์การวิจัย

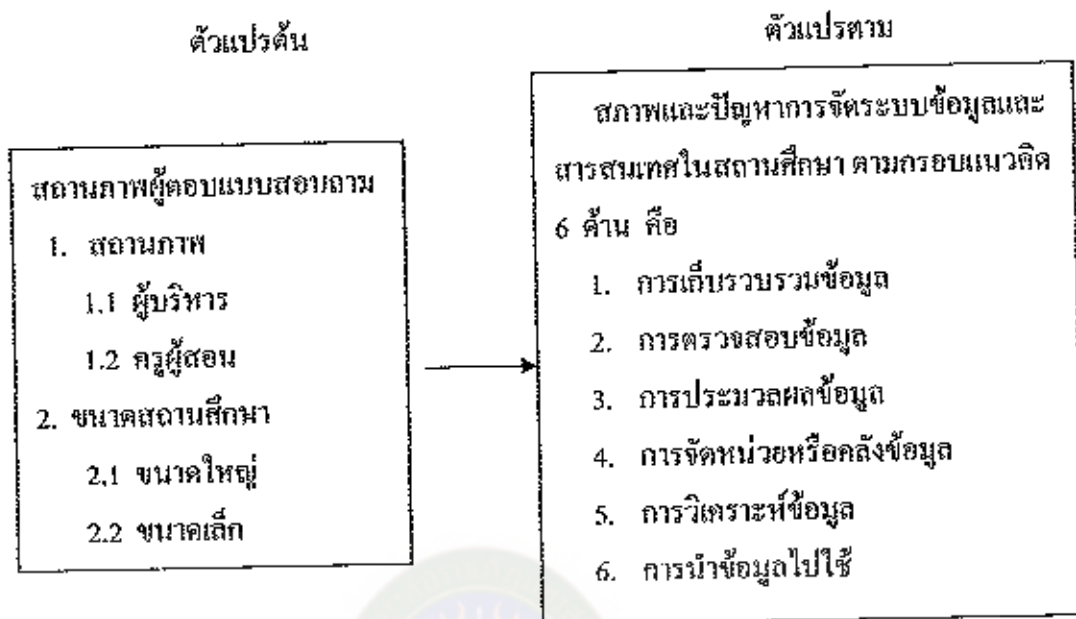
1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมและรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพและปัญหาการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนและผู้บริหารจำแนกตามสถานภาพและขนาดสถานศึกษาต่างกัน ทั้ง โดยรวมและรายด้าน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

สมมุติฐานการวิจัย

1. สภาพและปัญหาในการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน ทั้ง โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับปานกลาง
2. สภาพและปัญหาในการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนที่มีสถานภาพและขนาดสถานศึกษาต่างกัน แตกต่างกัน ทั้ง โดยรวมและรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ยึดกรอบการจัดระบบสารสนเทศของสถานศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (กรมวิชาการ, 2544 : 22) 6 ด้าน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดและความสัมพันธ์ของสมมติฐานระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตามในการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพปัญหาในการจัดการระบบข้อมูลและสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารและครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 จากสถานศึกษา 319 โรงเรียน จำแนกเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก 251 โรงเรียน ขนาดใหญ่ 68 โรงเรียน เป็นผู้บริหาร 413 คน ครูผู้สอน 3,478 คน รวมทั้งสิ้น 3,891 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2548 : 5)

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร และครูผู้สอน ในสถานศึกษาที่ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ปีการศึกษา 2549 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตาราง เกรจซี่ และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) (บุญชม ศรีสะอาด, 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน จำแนกเป็นผู้บริหาร 124 คน และครูผู้สอน 226 คน ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) แล้วทำการเทียบสัดส่วน

2. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

2.1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น

- 1) ผู้บริหาร
- 2) ครูผู้สอน

2.1.2 ขนาดสถานศึกษา จำแนกเป็น

- 1) ขนาดใหญ่
- 2) ขนาดเล็ก

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ สภาพและปัญหาการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศใน

สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งกััดดำเนินงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามกรอบแนวคิด 6 ด้าน คือ ด้านการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้านการตรวจสอบข้อมูล ด้านการประมวลผลข้อมูล ด้านการจัดหน่วยหรือคลังข้อมูล ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ด้านการนำข้อมูลไปใช้ (กรมวิชาการ, 2544 : 22)

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. สภาพการจัดระบบข้อมูลและการสนเทศ หมายถึง ระดับการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดระบบข้อมูล และสารสนเทศตามความเป็นจริง
2. ปัญหาการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ หมายถึง สิ่งที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายต่อการจัดระบบข้อมูล และสารสนเทศในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทางด้านต่าง ๆ 6 ด้าน ดังต่อไปนี้

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล หมายถึง วิธีการที่จะได้ข้อมูลสารสนเทศ จากแหล่งข้อมูล เช่น การกำหนดข้อมูลที่ต้องการใช้ การกำหนดแหล่งข้อมูลที่จะเก็บรวบรวม กำหนดระยะเวลาที่เก็บรวบรวมข้อมูล และการจัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 การจัดหน่วยข้อมูลหรือคลังข้อมูล หมายถึง การจัดให้มีแหล่งรวบรวมข้อมูลสารสนเทศไว้ในหน่วยงาน ซึ่งอาจจะอยู่ในรูปของเอกสาร ระบบแฟ้มข้อมูล เป็นต้น

2.3 การตรวจสอบข้อมูล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลที่ได้รับมา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเรียบร้อย ความสมบูรณ์ของข้อมูลตามสภาพเป็นจริง

2.4 การประมวลผลข้อมูล หมายถึง การดำเนินการนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบแล้ว และมีความสัมพันธ์กันมาแปลงเป็นสภาพสารสนเทศ ซึ่งอาจจะใช้คนหรือเครื่องคอมพิวเตอร์ ในการประมวลผล

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล หมายถึง การจัดกลุ่มข้อมูลให้ตรงกับความต้องการ ซึ่งอาจจะผ่านกระบวนการในทางสถิติด้วย

2.6 การนำข้อมูลไปใช้ หมายถึง การนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์และ ประกอบการตัดสินใจตามวัตถุประสงค์การใช้

3. ข้อมูล หมายถึง ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่ได้จากกระบวนการรวบรวมด้วยเครื่องมือต่าง ๆ ซึ่ง อาจอยู่ในลักษณะของข่าวสาร ข้อความ ตัวเลข ตัวอักษร หรือสัญลักษณ์ ที่ยังไม่ได้ปรุงแต่ง หรือประมวลผลใด ๆ ให้สามารถนำไปใช้ได้ตรงกับความต้องการของผู้ใช้

4. สารสนเทศ หมายถึง ข้อมูลที่จัดระบบแล้วผ่านกระบวนการวิเคราะห์และ ประมวลผลแล้ว อยู่ในรูปที่สามารถใช้ประโยชน์ได้และใช้ประกอบการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ทันที ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

5. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ทุกระดับช่วง ชั้น

6. ขนาดสถานศึกษา หมายถึง การจําแนกโรงเรียนในสังกัดเข้าโจมตีขนาดพื้นที่ การศึกษามหาสารคาม เขต 2 ตามจํานวนนักเรียนตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขนาด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2546 : 8) ดังนี้

6.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่มีนักเรียนไม่เกิน 300 คน

6.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ หมายถึง สถานศึกษาที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

7. ผู้บริหาร หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ และผู้รักษาการใน ตำแหน่งดังกล่าว ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

8. ครูผู้สอน หมายถึง ครูผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องใช้ในการแก้ปัญหาประกอบการวางแผนพัฒนา การปรับปรุงการจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 และของหน่วยงานอื่นให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY